

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ФІЛОЛОГІЇ ТА МАСОВИХ КОМУНІКАЦІЙ**

КАФЕДРА СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ

ЗАТВЕРДЖЕНО

Протокол засідання Вченої ради
факультету філології та масових
комунікацій

від _____ № _____

**ПРОГРАМА КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ
З ТЕОРІЇ ТА ІСТОРІЇ ЖУРНАЛІСТИКИ
ДЛЯ ЗДОБУТТЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ ОС «БАКАЛАВР»**

Ступінь вищої освіти:

«Бакалавр»

Спеціальність:

061 «Журналістика»

Освітня програма:

«Журналістика та соціальна комунікація»

Київ, 2024 рік

Програма кваліфікаційного екзамену з теорії та історії журналістики для здобувачів вищої освіти спеціальності 061 «Журналістика», ОПП «Журналістика та соціальна комунікація» денної та заочної форм навчання.

Розробники:

доктор педагогічних наук, професор Тетяна ІВАНОВА
доктор філологічних наук, професор Світлана БЕЗЧОТНІКОВА
старший викладач Оксана ЄФРЕМОВА

Програму кваліфікаційного екзамену схвалено на засіданні кафедри соціальних комунікацій

Протокол №6 від «13» лютого 2024 року

© Маріупольський Державний Університет, 2024
© Тетяна ІВАНОВА, 2024,
© Світлана БЕЗЧОТНІКОВА, 2024,
© Оксана ЄФРЕМОВА, 2024

Київ, 2024 рік

ВСТУП

На кваліфікаційному екзамені з теорії та історії журналістики екзаменаційна комісія оцінює теоретичну і практичну готовність випускника до самостійної роботи в ЗМІ, своєрідність його соціально-творчої позиції, професійні якості та вміння, систему знань і ступінь соціальної відповідальності, характер і рівень творчої діяльності.

Кваліфікаційний екзамен включає питання з таких дисциплін: «Історія журналістики», «Масова комунікація та інформація», «Вступ до спеціальності», «Організація роботи конвергентної редакції», «Видавнича справа та редагування», «Газетно-журнальний фах», «Радіофах», «Телефах» тощо.

Блок питань з практики журналістської діяльності покликаний виявити практичні вміння здобувачів вищої освіти. В ньому викладені питання, що стосуються конкретних видів та жанрів журналістики. На початку відповіді здобувачі вищої освіти мають розкрити теоретичний бік питання, а потім презентувати власний продукт в даному жанрі чи за даним видом з власного портфоліо. Всі питання блоку можна розділити на два напрямки – види та жанри журналістики.

Підготовка до нього вимагає не механічного повторення отриманих на різних курсах знань, а самостійної систематизації матеріалу (наприклад, знання з теорії інформації, отримані на перших курсах, повинні бути пов'язані з розкритими на інших курсах особливостями інформаційної діяльності в різні історичні періоди, збагачені відомостями соціологічного і психологічного характеру, уявленнями про творче використання загальнотеоретичних знань у виданнях і програмах різного типу, про особливості інформаційної структури різних жанрів і видів публіцистики тощо), осмислення основних закономірностей і тенденцій розвитку журналістики.

На екзамені здобувач вищої освіти має право користуватися тільки програмою екзамену.

За підсумками екзамену комісія виставляє оцінку, яка системно відображає ступінь готовності здобувача вищої освіти до професійної діяльності за всіма її складовими.

ПРОГРАМА

Розділ I. ЗАГАЛЬНА ТЕОРІЯ ЖУРНАЛІСТИКИ

Тема 1. Журналістика в сучасному світі

Журналіст і журналістика в перехідному суспільстві. Зміни в структурі і характері діяльності ЗМІ. Глобалізація журналістики і необхідність адаптації до нових умов. Трансформація теоретичних положень з урахуванням накопиченого українською журналістикою позитивного досвіду, нових теоретичних напрацювань у вітчизняній і зарубіжній літературі. Сучасні підходи до структури і формування професійної свідомості журналіста. Форми підготовки і саморозвитку в умовах соціального, політичного та ідеологічного плюралізму.

Тема 2. Журналіст - творча особистість

Риси творчої особистості. Структурні елементи. Ядро особистості: схильності - здібності - соціальна позиція. Схильності як особистісна прихильність і специфічна система мотивацій входження в світ журналістики. Вибір професії і ієрархія мотивів вибору. Особистісне ранжування мотивів: об'єктивні і суб'єктивні причини. Здібності та їх сукупність. Рівень здібностей (від технічного виконавства до можливостей талановитого рішення неординарних завдань). Проблема та шляхи розвитку здібностей. Соціальна позиція як система громадсько-політичних орієнтирів і змістовна основа реалізації нахилів та здібностей.

Особистісні якості журналіста-професіонала і їх сукупність (інтелектуальні, креативні, емоційно-образні, психологічні та ін.).

Професійні знання та їх система. Журналіст як соціальний мислитель і громадський діяч. Енциклопедизм загальної підготовки і спеціалізація в конкретній сфері суспільного життя. Значення соціально-гуманітарних знань. Спеціально-журналістська підготовка як загальна, так і спеціалізована для виконання конкретних творчих завдань.

Накопичення професійного досвіду через практичну діяльність. Знайомство з діяльністю журналістів-сучасників, а також вивчення зафіксованого в щоденниках, мемуарах, записках і ін. публікаціях досвіду, накопиченого журналістами багатьох поколінь. «Позитивний» та «негативний» досвід. Залежність його осмислення і прийняття від соціально-творчої позиції та усвідомлення соціальної і професійної відповідальності.

Тема 3. Журналістика як предмет вивчення

Компоненти журналістики як функціонуючої системи. Прямі і зворотні зв'язки. Система основних категорій теорії. Теорія журналістики як фундамент журналістської освіти. Роль теорії журналістики в оволодінні всією сукупністю дисциплін навчального плану і формуванні творчого обличчя журналіста.

Тема 4. Журналістика як сфера масово-інформаційної діяльності

Багатозначність терміну «інформація». Наукове значення. Масова і спеціальна інформація. Інформація потенційна, прийнята і реальна (відносини «дійсність - журналіст

- текст - аудиторія»). Семантика, синтактика та прагматика інформації. Проблема інформаційної насиченості тексту і його інформативності. Умови та

чинники інформативності. Інформація і дезінформація. Поняття інформованості.

Тема 5. Функції журналістики

Об'єктивне призначення ЗМІ та суб'єктивне цілепокладання журналіста. Мета - засоби - діяльність - результат. Функціональна, дисфункціональна, нефункціональна, афункціональна діяльність в залежності від інтересів і потреб аудиторії, завдань, поставлених власником, їх усвідомлення самим журналістом.

Система функцій. Взаємовідносини комунікативної, ідеологічної, контрольної, безпосередньо-організаторської, культуроформуючої, довідкової, рекреативної функцій. Журналістика і масова свідомість в різноманітті його компонентів. Відносини

«журналістика - громадська думка», «журналістика - соціальні інститути». Журналістика та різні галузі культури. Журналістика і реклама. Журналістика та дозвілля аудиторії. Взаємодія функцій: теорія і реальність.

Тема 6. Соціальна позиція журналіста

Різнманіття можливих позицій в плюралістичному суспільстві. «Часткове» (соціально-групове) і «загальне» (загальнонаціональне, загально-людське) в соціальній позиції. Проблема їх сумісності на гуманістичній основі. Варіанти гуманістичного підходу до різних сфер дійсності.

Вибір, формування і розвиток соціальної позиції.

Соціальна позиція як система принципів. Об'єктивні підстави та суб'єктивні інтерпретації. Принциповість і форми її прояву.

Тема 7. Свобода преси та журналістської діяльності

Соціально-творчий аспект. Свобода журналістської діяльності як можливість вибору реалізації соціальної позиції. Концепції свободи ЗМІ: авторитарна, повна, відповідальна. Міра свободи: усвідомлення соціальної необхідності і здатність творчо діяти в її рамках. Свобода і «несвобода».

Юридичний аспект. Права та обов'язки ЗМІ. Їх законодавче закріплення в міжнародних і внутрішньодержавних документах. Державний контроль діяльності ЗМІ.

Економічні умови реалізації свободи ЗМІ. Проблема економічної незалежності ЗМІ.

Тема 8. Журналістика в системі соціальних інститутів демократичного суспільства

ЗМІ як «четверта влада». Специфіка її «владних повноважень». Проблема легітимності. Відносини з «першою», «другою», «третьою» і іншими властями в суспільстві. Медіадемократія. Проблема допустимості медіакратії («зверхвледи» журналістики).

ЗМІ та інформаційний порядок в суспільстві. Інформаційне забезпечення демократії через досягнення інформованості всіх верств суспільства.

Державна політика в галузі ЗМІ. Законодавство й інші нормативні документи як простір медіадемократії. Державний і громадський контроль в сфері ЗМІ. Проблема цензури.

Забезпечення масово-інформаційної безпеки. Участь різних соціальних інститутів суспільства у підтримці масово-інформаційної безпеки. Соціальні типи ЗМІ (державні,

«приватні», громадські), принципи їх діяльності та взаємодії. Проблема національної радиз ЗМІ та подібних структур.

Тема 9. Дієвість і ефективність журналістики

Поняття результативності журналістської діяльності. Дієвість як міра реалізації контрольної безпосередньо-організаторської функції ЗМІ. Умови та фактори.

Ефективність як міра реалізації гуманістично осмислених функцій ЗМІ, звернених до масової аудиторії. Аудиторія ЗМІ. Знання про аудиторію, необхідні для ефективної діяльності. Соціальні та творчі чинники ефективності. Іскористування соціопсихологічних механізмів ефективного інформування з боку ЗМІ та сприйняття інформації аудиторією.

Взаємозалежність дієвості та ефективності. Підвищення авторитету ЗМІ та довіри до них.

Розділ II. ЖУРНАЛІСТИКА В СУЧАСНОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРИ

Тема 10. Журналістика в інформаційному просторі

Інформаційний простір як територія (регіону, країни, світу). Діяльність ЗМІ різного типу і рівня в інформаційному просторі. Критерії «єдності» інформаційного простору на основі вимог інформаційного забезпечення демократії та інформованості людини і громадянина.

Тема 11. Специфіка різних каналів масової інформації

Використання в ЗМІ різних засобів комунікаційної техніки. Друковані ЗМІ: газети, тижневики, журнали, альманахи та ін. Специфіка преси як носія інформації. Переваги і недоліки. Преса (газета, брошура, масова книга) на ранніх стадіях розвитку ЗМІ як єдиний тип каналів ЗМІ. Преса в умовах дії радіо і телебачення. Прогнози розвитку преси. Радіомовлення. Специфічні можливості радіо. Розвиток радіомовлення. Телебачення. Аудіовізуальний синтез. Різноманітність використання творчих можливостей. Майбутнє телебачення. Мультимедіа. Кібержурналістика в Інтернеті. Електронні версії газет і мережеві ЗМІ. ТБ і РМ в Інтернеті.

Тема 12. Інфраструктура ЗМІ

Агентства та інші виробники друкованої, аудіо-та відеоінформації. Відносини з пресою, радіо- і телеорганізаціями. Прес-служби відомств і організацій. Синдикати преси та їхнє майбутнє. Рекламні організації. Служби публік рилейшнз (PR). Незалежні журналісти (free lance) і позаштатні співробітники (stringer). Організаційно-управлінська інфраструктура ЗМІ, її інститути, їх нормотворча, регулююча і контрольна діяльність. Навчально-наукова інфраструктура ЗМІ.

Тема 13. Глобалізація інформаційних процесів

ЗМІ країни в світовому інформаційному просторі. Структура системи ЗМІ. Формування та проблеми оптимізації. Макросистема ЗМІ в рамках держави та принципи її організації. Світові масово-інформаційні мережі.

Тема 14. Типологічні особливості видань і програм РВ і ТВ

Мікросистема ЗМІ: сукупність видань і програм, у яких є конкретна аудиторія (на рівні особистості, сім'ї, малої групи й т.д.). Інформаційні «ніші» і динаміка типологічних характеристик в залежності від визначення кожним ЗМІ свого місця в макро- і мікросистемах в умовах плюралізму. Формування і розвиток інформаційного ринку. Система і кон'юнктура на ринку. «Видавничі будинки», медіа-холдинги та інші об'єднання («імперії ЗМІ»). Відкритість і динаміка системи ЗМІ. Критерії оптимальності. Вплив технологічних факторів. Інформаційний ринок та його вплив на формування структури системи ЗМІ.

Тема 15. Структура системи ЗМІ

Поняття «системи ЗМІ» як складно організованої сукупності програм, інформаційних служб, а також управлінських структур, технічних служб, органів розповсюдження та інших організацій інфраструктури ЗМІ.

Типоформуючі чинники різних ЗМІ: ідейно-творча спрямованість, проблемно- тематичний зміст, аудиторна орієнтація, регіон розповсюдження. Світові та континентальні ЗМІ (CNN, Euronews, «International Herald Tribune» та ін), загальнонаціональні, регіональні, місцеві. Універсальні («суспільно-політичні») ЗМІ. Спеціалізовані по тематиці, аудиторії, регіону і т.д. Розважальні, рекламні ЗМІ. Специфіка ЗМІ по засновнику / власнику: державні, відомчі, приватні, партійні, ЗМІ наукових, культурних, просвітницьких організацій, творчих спілок, видання некомерційних організацій - ЗМІ «третього сектора» (для ветеранів, інвалідів, біженців і т.д.).

Тема 16. Взаємодія ЗМІ

Преса - радіо - телебачення: проблема взаємовідносин. Взаємодія і змагання на ринку інформації. Взаємодія ЗМІ на макро- і мікрорівнях. Види взаємодії: політична боротьба, конкуренція, кооперація, діалог. Проблема масово-інформаційного забезпечення різних шарів аудиторії з метою досягнення інформованості. Інформаційне «середовище» особистості, сім'ї, груп-пи. Умови і фактори формування оптимального інформаційного простору і забезпечення інформаційної безпеки при організації функціонування системи журналістики.

Тема 17. Тенденції розвитку системи журналістики

Становлення і розвиток відкритого демократичного суспільства та формування системи ЗМІ. Політичні та економічні фактори, що перешкоджають зміцненню і розвитку справді демократичної системи ЗМІ як «четвертої влади». Розвиток громадянського суспільства та перспективи перетворень у системі ЗМІ. Вимоги законодавчого, етичного та корпоративного регулювання розвитку журналістики суспільства, що розвивається на гуманістичних принципах.

Розділ III. ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ ЗМІ

Тема 18. Редакційний колектив

Типи засновників і порядок установи ЗМІ. Специфіка організації діяльності різних каналів ЗМІ, агентств, прес-служб та ін. Формування редакційного колективу. Структура редакції.

Тема 19. Редакційний менеджмент

Правові основи. Створення і управління редакційним колективом. Структура

та організаційні принципи редакційної діяльності. Стилi управління: авторитарний, демократичний. Соціально-психологічний клімат. Взаємодія структур редакції. Різні банки документів, інших матеріалів редакції та їх використання. Організація роботи з поштою і даними соціологічних досліджень. Контроль за реалізацією планів і діяльністю підрозділів і співробітників. Громадські організації в редакції. Взаємодія з журналістськими об'єднаннями.

Економічні складові редакційного менеджменту. Журналістська інформація як товар.

Проблема власності в інформаційному бізнесі. Розробка фінансової політики редакції.

Маркетингова складова редакційного менеджменту. Служба маркетингу. Маркетингова кампанія при організації ЗМІ. Вивчення інформаційного ринку - стану системи ЗМІ. Вивчення аудиторії. Напрямки і методи вивчення. Позиціонування ЗМІ як визначення своєї інформаційної та аудиторної «ніші». Просування на ринок (промоушн) ЗМІ: пробний номер, рекламна і PR-кампанії.

Тема 20. Інформаційна (редакційна) політика ЗМІ

Редакторська діяльність як творчість. Визначення напрямку. Політико-ідеологічна лінія. Культурна політика. Рекламна політика. Модель видання та структура номери.

Проблемно-тематичні лінії. Довготривалі акції. Матеріали оглядачів (колумністів). Робота в редакції з вступниками у зв'язку з публікаціями ЗМІ (листами, відгуками, відповідями соціальних інститутів), з агентської інформацією, матеріалами прес-центрів, інших інформаційних служб.

Публіцистика різних видів. Офіційні документи та їх коментування. Науково-популярні та художні твори. Образотворчі матеріали (ілюстрування) ЗМІ. Робота над заголовками і заголовними комплексами. Організація номера (програми).

Розділ IV. АВТОРСЬКА ТВОРЧІСТЬ ЖУРНАЛІСТА

Тема 21. Специфіка авторської діяльності в журналістиці

Журналіст як член редакційного колективу. Сукупність професійних обов'язків. Індивідуальна творчість та інформаційна політика ЗМІ. Різні форми редакторського втручання в авторський текст. Можливості відстоювання свого рішення (за Законом про ЗМІ, статуту редакції, іншим редакційним правилам). Спільна з редактором робота над текстом, відмова від підпису, заборона публікації. Творчі конфлікти в редакції. Міра допустимості публікації матеріалів в інших ЗМІ.

Тема 22. Журналістська творчість

Поєднання репродуктивних і унікальних сторін у творчості. Професіоналізм: технологічний рівень, мистецтво, майстерність. Різноманіття форм журналістської авторської творчості. Журналіст як автор науково-популярних, утилітарно-довідкових творів (по веденню домашнього господарства, санітарії та гігієни, облаштування саду і городу і т.д.) і інших публікацій. Участь в підготовці наукових, художніх творів, ігрових, розважальних та інших програм. Можливості вибору свого тематичного, проблемного, жанрового, стильового «поля» і т.д. в

рамках інформаційної політики ЗМІ. Журналіст в його відносинах з аудиторією.

Тема 23. Твір журналіста

Фактори породження тексту: поставлені перед журналістом завдання, життєва актуальність, потреби аудиторії. Тематична основа як предмет-ное поле розповіді. Проблема твору - питання, яке ставиться і / або дозволяється журналістом. Ідея як виражене або латентний реше-ние (висновок), до якого прийшов або підводить аудиторію журналіст. Содер-жаніє і форма твору. Жанрове втілення, композиція, стиль і його раціонально-логічні, художньо-образотворчі і емоційно-виразні засоби.

Тема 24. Різноманіття жанрів журналістської творчості

Жанрова структура газет і журналів різних типів, програм ТБ, РМ, мережевих ЗМІ. Специфіка і жанрова структура публіцистики. Журналістика новин. Репортажні (подієві, новинні) жанри. Творчі засоби. Жанрові форми: замітка, звіт, інтерв'ю, репортаж. Журналізм коментарів. Аналітичні жанри. Соціальна проблема як предмет викладу і аналізу. Постановка і шляхи розробки проблеми. Полемічні, дискусійні, діалогічні форми в ході обговорення проблеми. Жанрові форми: кореспонденція, коментар, огляд, стаття. Нарисові жанри. Особистість, її характер і діяльні прояви як предметна основа. Жанрові особливості нарису, замальовки, фейлетону. Залучення художніх, виражальних засобів у поєднанні з раціонально-понятійним. Малі гумористичні та сатиричні жанри.

Тема 25. Методологічні основи та способи журналістської творчості

Гуманітарні знання (соціально-філософські, економічні, політологічні, соціологічні, психологічні і т.д.) як основа соціальної позиції журналіста.

Тема 26. Емпіричні методи отримання «первинної» інформації у творчості журналіста

Отримання документальних матеріалів. Порівняння і оцінка їх достовірності. Систематизація отриманих з документів відомостей. Спостереження і його форми. Включене і невключене спостереження. Правила поведінки при організації та в процесі спостереження. Заборонені прийоми в процесі спостереження. Фіксація. Методи опитування. Бесіда з інформантом і її правила. Правила запису, зберігання і використання отриманих відомостей з урахуванням особливостей і вимог інформанта. Форми опитування. Опитування у фокус-групах, інші види спеціалізованих опитувань. Репрезентативне інтерв'ю. Постановка питань та реакція на отримані відповіді). Можливості використання методу експерименту для отримання емпіричних даних. Використання технічних засобів при збиранні, первинній обробці і зберіганні одержаної інформації.

Тема 27. Інтерпретація отриманої інформації і підготовка тексту

Визначення повноти, достовірності і релевантності фактичних даних. Оцінка різнобічності і важливості зафіксованих думок з приводу досліджуваної ситуації, проблеми, особистості. Формування задуму. Творчі гіпотези, їх перевірка і шлях до визначення змісту і форми твору. Роль соціальної позиції журналіста в ході інтерпретації отриманої первинної інформації.

РОЗДІЛ V. ПРАВОВІ І ЕТИЧНІ НОРМИ ЖУРНАЛІСТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Тема 28. Журналістика як область правового регулювання

Основні міжнародні та внутрішньодержавні акти, що визначають норми відносин у сфері діяльності ЗМІ. Юридичні складові державної політики в галузі ЗМІ. Діяльність законодавчих, виконавчих і судових органів.

Тема 29. Свобода ЗМІ та журналістської діяльності: юридична кваліфікація

Нормування доступу до інформації, створення і поширення масово-інформаційних продуктів. Державна та інші охоронювані законом таємниці. Взаємозв'язок права ЗМІ на поширення інформації і права аудиторії на отримання інформації та інформованість.

Юридичні норми створення ЗМІ (засновницькі документи при реєстрації преси). Юридична невизначеність організації кібержурналістики в Інтернеті. Регулювання та контроль за діяльністю ЗМІ. Заборона цензури. Діяльність прокуратури та судів у сфері ЗМІ.

Тема 30. Законодавче регулювання діяльності ЗМІ

Правові відносини: ЗМІ - соціальні інститути, ЗМІ - аудиторія, ЗМІ - приватне життя громадян. Захист честі, гідності та ділової репутації. Неприпустимість зловживання свободою ЗМІ - поширення певних видів інформації. Законодавство про діяльність ЗМІ під час виборчих кампаній. ЗМІ та поширення рекламних та ПР-текстів. Обмеження на розповсюдження еротичної і порнографічної продукції. Авторське право і право на інтелектуальну власність.

Тема 31. Журналістська етика

Етика, мораль, моральність. Відмінність етичних норм від законодавчих. Етичні сторони професійної свідомості. Витоки етичної свідомості: розуміння професійного обов'язку і соціальної відповідальності, професійна совість. Охорона честі та гідності професії.

Принципи етичної поведінки журналіста і їх фіксація в різних кодексах. Індивідуальні, редакційно-групові та корпоративні складові етичної самосвідомості журналіста.

Етико-професійні норми. Журналіст і соціальні інститути (державні, цивільні, економічні структури суспільства). Журналіст і джерело інформації (інформант). Журналіст і персонаж («герой») його твори. Журналіст і автор. Журналіст і редактор. Журналіст у відносинах з колегами по редакції і співробітниками інших ЗМІ.

Розділ VI. ІСТОРІЯ ЖУРНАЛІСТИКИ

Тема 32. Загальна характеристика розвитку української журналістики від зародження до початку XIX ст.

Українські традиції «усної публіцистики», літописання хронік і полемічної літератури. Українознавчі студії кінця XVIII – початку XIX ст. Періодизація становлення та розвитку української журналістики. Процес розвитку української

журналістики другої половини ХІХ ст. як логічний наслідок апробації суспільних форм комунікації в Україні від найдавніших часів до середини ХІХ ст. Процес розвитку журналістики першої половини ХІХ ст. на Великій Україні – намагання реанімувати рівень розвитку культури гетьманської України. Ідея державності як критерій періодизації. Особливості самосвідомості й суспільно-політичного розвитку галицьких українців. Валуєвський циркуляр 1863 р., Емський указ 1876 р. та ін. Періодизація становлення та розвитку української преси у ХІХ ст. Ініціатори та перші видавці у Харкові (І. Срезневський, В. Маслович, Р. Гонорський, П. Гулак-Артемівський, А. Вербицький, О. Склабовський, Г. Квітка-Основ'яненко та ін.). Напрями розвитку молоді журналістики («Харьковский еженедельник», «Харьковский Демокрит», «Украинский вестник», «Украинская жизнь»). Альманахи і збірники 30–40-х рр. ХІХ ст. Діяльність «Руської трійці», видавничі спроби. Значення альманаху «Русалка Дністровая» (1837). Перший український політичний часопис «Зоря Галицька» (1848–1857). Досвід видавничої діяльності М. Максимовича, випуск альманахів «Киевлянин» (1839, 1841, 1850) та «Украинец» (1859, 1864). Відгуки і задуми. Видавничу діяльність П. Куліша у Петербурзі у другій половині 50-х рр. («Записки о Южной Руси», «Хата»). Публіцистика Т. Шевченка. Передумови появи журналу «Основа» (1861–1862). Редакційний і творчий колектив, різноманіття жанрів і тематики, полеміка і відстоювання національної ідеї. Припинення часопису та його значення.

Тема 33. Основні ідейно-культурні напрямки й проблематика української журналістики кінця ХVІІІ – початку ХІХ ст.

Панславизм, слов'янофільство, москвофільство. Оцінка місця і ролі москвофільства І. Франком. Види, напрямки й жанрові особливості москвофільської преси. Зоря Галицька, Слово. Народовство як культурна і соціально-політична течія. Форми самоорганізації народівського руху. Журнали "Вечерниці", "Мета", "Нива", "Русалка" та ін. Журнал "Правда". Народовські газети. Суспільно-політична і соціальна вмотивованість симпатій галицької інтелігенції до соціалістичних ідей. Роль зовнішніх чинників. Еволюція суспільно-політичних поглядів української інтелігенції на прикладі Івана Франка.

Журнал "Друг" – парадигма розвитку суспільної свідомості у Галичині. Видання радикальної журналістики. "Житє і слово" – спроба балансування поміж ідеалом та можливостями.

Тема 34. Зарубіжна журналістика ХVІІІ – середини ХІХ ст.

Американська журналістика ХVІІІ ст. Діяльність У. Бредфорда, Б. Харріса, Дж. Кемпбелла. Видавничу та журналістську діяльність Б. Франкліна. Перші американські журнали.

Публіцистична діяльність Т. Пейна. Памфлет «Здоровий глузд». Регіональний характер американської преси. «Памфлетна війна» під час американської революції. Американська концепція свободи преси. Діяльність Джефферсона. «Федераліст» Гамільтона і Медісона. Поет і журналіст американської революції Філіп Френо.

Журналістика Великої Французької революції. Положення французької журналістики напередодні революції. Три етапи розвитку преси. Діяльність графа Мірабо. Політичні газети і журналісти-революціонери Ж.П. Бриссо, Елізе Лу стало,

Жан Поль Марат, Ебер, Демулен.

Преса періоду директорії та правління Наполеона. Французька журналістика в перші роки Липневої монархії (1830-1848). Виникнення «якісних» журналів. Е. де Жирарден та масова преса. Цензура в епоху Наполеона. Преса Паризької комуни. Перетворення «О іційної газети» в орган ЦК національної гвардії. «Золотий вік» французької преси.

Англійська журналістика у ХІХ ст. Еволюція ЗМІ «Таймс» – найстаріша загальнонаціональна газета. Видатні редактори газети: Дж. Уолтер, Т.Барнс, Дж. Ділейн. Виникнення масових видань «Дейлі телеграф» та «Дейлі мейл».

Німецька журналістика кінця ХVІІІ – поч. ХІХ ст. Вплив Великої французької революції на становлення преси. Розквіт публіцистики у німецькій пресі. Журналістська та публіцистична діяльність К. Маркса і Ф.Енгельса. Політика Бісмарка у галузі преси.

Тема 35. Зарубіжна журналістика кінця ХІХ – початку ХХ ст.

Характерні риси розвитку журналістики США і Західної Європи кінця ХІХ - початку ХХ ст. «Новий журналізм» у країнах США і Західної Європи кінця ХІХ - поч. ХХ ст. Масові видання Дж. Пулітцера, У.Херста. «Жовта преса».

Діяльність Дж Пулітцера. «Якісна преса». Діяльність провідних репортерів ХХ ст.

Поширення репортажу та інтерв'ю в журналістиці початку ХХ ст.

Особливості становлення періодичних видань у ХХ ст. Таблоїдна журналістика. Щотижневі журнали новин ХХ ст. Сучасні зарубіжні масові ілюстровані журнали ХХ ст. та журнали-дайджести. Науково-популярні зарубіжні журнали ХХ ст.: «National Geographic», «Geo» та ін.

ЗМІ Західної Європи після Другої Світової війни. Технологічні та економічні фактори розвитку зарубіжної журналістики у Німеччині, Франції, Англії. Нові тенденції у

розвитку інформаційних комунікацій.

Роль ЗМІ у світовому інформаційному просторі. Найбільші світові агентства. Розвиток радіомовлення у ХХ столітті. Розвиток телебачення у світі.

Розділ V. ПРАКТИКА ЖУРНАЛІСТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Тема 36. Організаційна структура радіостанції. Професії на радіо. Професія програмного редактора на радіо. Особливості роботи редактора. Професії репортера та інтерв'юера на радіо. Коментатор та оглядач. Професія звукорежисера та звукооператора. Ведучий радіопрограм. Особливості роботи. Розвиток форматних радіостанцій в Україні. Класифікації форматів. Комунальне мовлення. Розмовні формати. Музичні формати. Спеціальні музичні формати. Організація мовленнєвого дня. Особливості побудови ранкових, денних, вечірніх відрізків мовлення. Передачі вихідного дня.

Сітка мовлення та її основні елементи. Види програмування радіоефіру. «Програмне колесо» і особливості його форматування. Розробка звукової години. Програмування музики. Соціальні функції ТБ. Особливості його природи.

Структура телемовлення в Україні та інших країнах світу. Від регіональних телеканалів до супутникових систем: особливості створення контенту та менеджменту. Телебачення та сучасність. Особливості телесередовища. Види мовлення. Редакційна робота. Журналіст на ТБ. Структура жанрового телебачення. Зміст та форма журналістського твору для аудіовізуальної середовища. Телевізійний сценарій. Візуалізація журналістського твору. Монтаж та сучасні телетехнології.

Розділ VI. МЕДІАГРАМОТНІСТЬ ТА КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ ЖУРНАЛІСТА

Тема 1. Зміст і основні завдання медіаосвіти

Поняття “медіаграмотність” та “медіаосвіта”. Основна мета та призначення медіаграмотності. Зв’язок медіаосвіти із журналістикою, масовими комунікаціями та іншими гуманітарними навчальними дисциплінами.

Методологічні та світоглядні установки стосовно інформатизації освіти. Інтегрально-філософський аналіз категорій: “медіаосвіта”, “медіапедагогіка”, “медіаграмотність”, “медіакультура”. Функції медіаосвіти у здійсненні якісної журналістської діяльності.

Тема 2. Місце медіаосвіти в процесі професійної підготовки журналістів. Класифікація та функції сучасних медіа за соціально-педагогічними критеріями: місце використання (індивідуальні, групові, масові, робочі та ін.), змісту інформації (ідеологічні, політичні, морально-виховні, пізнавально-навчальні, естетичні, економічні, екологічні), функціям та цілям використання (отримання інформації, освіти, спілкування, соціальне управління тощо), розвитку впливу на особистість (розвиток кругозору, самопізнання, самонавчання, соціалізація та ін.).

Тема 3. Історія розвитку медіаосвіти.

Розвиток та поширення інформаційних і комунікаційних засобів – необхідна умова формування нового типу журналісту.

Канадський вчений М. Маклюен як автор першої навчальної програми з медіаосвіти.

Впровадження медіаосвіти в 60-х роках ХХ ст. у Великій Британії, Канаді, Німеччині, США, Франції, Австралії, Швеції, Фінляндії, Італії. Медіаосвітні проекти ЮНЕСКО та Ради Європи. Національні та міжнародні асоціації медіаосвіти, Міжнародна і національна мережа медіаосвітніх інтернет – сайтів.

Стан та перспективи впровадження медіаосвіти в Україні.

Тема 3. Основні теорії медіаосвіти

Протекціоністська, “ін’єкційна”, “захисна”, “прищеплювальна” теорії медіаосвіти. Етична теорія медіаосвіти. Екологічна теорія медіаосвіти. Теорія медіаосвіти як джерела задоволення потреб аудиторії. Естетична (художня) теорія медіаосвіти. Соціокультурна теорія медіаосвіти.

Тема 4. Види інформування та медіаграмотність

Інформування та пропаганда. Види пропаганди: біла, сіра, чорна. PR, реклама, соціальна реклама як види пропаганди. Джинса. Лознаки джинси. Її види. Приклади джинси. Стратегія підштовхування Д. Фоля. Пітер Померанцев про журналістику та пропаганду. Наративи кремлівської пропаганди та методи протистояння.

Тема 5. Маніпулювання ЗМІ

Фейки. Поняття «фейк», види фейків. Причини виникнення та розповсюдження фейків. ІІСО під час російської агресії проти України. Види та форми ІІСО. Приклади. Як протистояти фейкам, російським наративам та ІІСО. Методи захисту.

Тема 6. Медіаосвіта як засіб розвитку “критичного мислення” майбутнього журналіста

Розвиток критичного мислення як основний аспект підготовки сучасного журналіста. Етапи творчого пізнання. Метод Колба як метод саморозвитку журналіста. Насім Таліб та його робота “Під знаком непередбачуваності”, як джерело формування критичного мислення. Формування критичного мислення журналістів на прикладах медіаграмотності. Види критичного мислення. Закон Дьонінга-Крюгера у формуванні критичного мислення. Фактчекінг та перевірка інформації.

Розділ VII. ЦИФРОВА БЕЗПЕКА ЖУРНАЛІСТА

Тема 1. Поняття цифрової безпеки та оцінка ризиків

Що таке цифрова безпека? Які існують загрози цифровій безпеці? Найпоширеніші інциденти безпеки, що трапляються з журналістами. Оцінка ризиків у роботі журналіста. Методи оцінки.

Тема 2. Захист облікових записів у діяльності журналіста

Поняття “облікові записи” та від чого ми їх треба захищати. Фішинг як найпопулярніша атака на облікові записи. Методи захисту від фішингу. Що таке надійний пароль для журналіста. Зберігання чи запам’ятовування паролів. Поняття “двофакторна авторизація”, її налаштування. Способи відновлення доступу та як ними можуть скористатися зловмисники. Контроль сесій, сповіщення про вхід. Авторизовані додатки, довірені сервіси. Переадресація в пошті. Що робити, якщо здається, що вас зламали?

Тема 3. Захист комунікації журналіста у мережі.

Як працює комунікація в мережі. Нешифроване та шифроване з’єднання з сайтами. Поняття “наскрізне шифрування”. Як працюють VPN-з’єднання. Небезпеки комунікації за допомогою мобільного зв’язку: що бачать та зберігають мобільні оператори. Чому важко відповісти на запитання про найбезпечніший месенджер. На що звернути увагу при налаштуванні месенджерів (двофакторна аутентифікація, історія чатів, таймери, ретрансляція дзвінків). Чи справді публічні Wi-Fi настільки небезпечні? Складності досягання анонімності в мережі.

Тема 4. Захист пристроїв, з якими працює журналіст

Від чого журналіст має захищатись, коли використовує пристрої. Ризик втрати інформації. Захист від втрати інформації – резервне копіювання. Захист пристроїв від дистанційних атак. Легальне ПЗ. Оновлення програмного забезпечення та антивірус. Захист пристроїв від короточасного фізичного доступу: пароль, блокування і сповіщення.

Захист пристроїв від тривалого фізичного доступу: повнодискове шифрування й надійне видалення даних. Ситуації – робота в публічних місцях. Ситуації – підготовка пристроїв до роботи в умовах високих ризиків.

Тема 5. Юридичні аспекти гарантування цифрової безпеки журналіста
Установи до яких треба звертатися, коли виявлено загрози цифровій безпеці.
Цифрова безпека та Політики приватності використання сайтів та соціальних мереж. Що робити, якщо ви знайшли обліковий запис-двійника в соціальній мережі, коли персональні дані витекли з соціальної мережі.
Хто відповідає за коментарі в соціальних мережах. Дії журналіста.

Розділ VIII. ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ У ПРОФЕСІЙНІЙ ЖУРНАЛІСТА

Тема 1. Поняття «Штучний інтелект».

Історія виникнення та передумови.

Тема 2. Ресурси штучного інтелекту СНАТ-бот GPT – 3.5, 4.

СНАТ-бот GPT – 3.5, 4 та його можливості у діяльності журналіста. Як працювати та надавати завдання СНАТ-боту GPT? Формулювання ролей. «Правила поведінки» у спілкуванні із СНАТ-боту GPT. Приклад формулювання запитів журналіста для генерування текстів. Генерування заголовків до статей. Автоматична генерація контенту. Складання списків. Генерування таблиць та графіків для використання у практичній роботі журналіста.

Тема 3. Можливості штучного інтелекту в обробці даних

Дослідження та аналіз даних за допомогою штучного інтелекту. Візуалізація даних. Генералізація звітів. Перевірка фактів. Виявлення фейків. Фактчекінг у роботі журналіста за допомогою штучного інтелекту. Призначення ресурсу Full Fact. Mantis Analytics у роботі журналіста для вивлення фейків.

Тема 4. Ресурси штучного інтелекту у роботі журналіста.

Призначення ресурсу HeyGen (<https://www.heygen.com/>) для створення відео, використовуючи лише текст.

Призначення ресурсу Eightify (<https://eightify.app/>) для витягування ключової інформації з YouTube-відео, економлячи ваш час.

Призначення ресурсу Cohesive (<https://cohesive.so/>), як інструменту ШІ-інструмент для створення контенту: публікації, статті, інтерв'ю, есе тощо.

Призначення ресурсу Lovo (<https://lovo.ai/>) для голосових операцій, включаючи генерацію голосу з тексту та редагування відео онлайн.

Призначення ресурсу StockIMG (<https://stockimg.ai/>) для генерування зображення з тексту за допомогою штучного інтелекту.

Призначення ресурсу AI Code Converter (<https://aicodeconvert.com/>) для перетворювання коду з однієї мови програмування на іншу. Незамінний помічник для програмістів.

Призначення ресурсу BrandBirdApp (<https://www.brandbird.app/studio>) для перетворювання ваші світлини екрану в графіку, що відповідає вашому брендингу

Призначення ресурсу Landingsite (<https://www.landingsite.ai/>) для створювання сайту.

Призначення ресурсу Aiseo (<https://aiseo.ai/>) у створенні контенту з правильними стилем, орфографією та граматиною.

Призначення ресурсу Million Dollar Idea (<https://www.amilliondollaridea.com/>) — інструмент для тих, хто в пошуках бізнес-ідеї. Навести конкретні приклади для роботи журналіста за допомогою використання цих ресурсів.

Тема 5. Переваги та недоліки у роботі зі штучним інтелектом.

Штучний інтелект та медіаграмотність. Наом Хомський про обмеження та загрози штучного інтелекту. П'ять основних обмежень у роботі зі штучним інтелектом. Чи замінить штучний інтелект роботу журналіста: робота з людьми. Факти. Контент. Правдивість та достовірність інформації. Етика та приватність у роботі зі штучним інтелектом. Кордони авторства журналістського матеріалу у процесі створення текстів за допомогою штучного інтелекту.

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ПІДСУМКОВОЇ АТЕСТАЦІЇ З ТЕОРІЇ, ПРАКТИКИ ТА ІСТОРІЇ ЖУРНАЛІСТИКИ

1. Поняття «джинса», її ознаки та різновиди.
2. Теоретичні погляди Г. М. МакЛюена («Галактика Гутенберга», «Розуміння медіа» та ін.)
3. Масова інформація як інструмент впливу. Маніпулятивні технології в медіа та їх профілактика.
4. Журналістика як галузь суспільно-політичної діяльності та фактор соціального управління.
5. Поняття про публіцистику. Публіцистичність як виражальна якість і спосіб осмислення навколишньої дійсності.
6. Жанрові пріоритети в сучасних інтернет-медіа. Стилiстика оформлення журналістського матеріалу в інтернет-ЗМК.
7. Етичні засади журналістської діяльності: український та зарубіжний досвід.
8. Інформаційні агенції: типи та структура.
9. Чотири теорії преси.
10. Різниця між поняттями «інформація» та «комунікація». Інформація та інформаційні потреби аудиторії.
11. Медіаосвіта та медіаграмотність як освітні категорії.
12. Загальні та спеціальні функції журналістики.
13. Українське законодавство та міжнародне гуманітарне право про захист журналістів. Соціальний захист журналіста в Україні.
14. Вимоги до роботи з джерелами інформації. Типові джерела інформації.
15. Масова інформація та її типологічні характеристики. Види та форми масової комунікації.
16. Права і обов'язки журналіста. Адміністративна, цивільна та кримінальна відповідальність журналіста.
17. Законодавство України про інформацію і ЗМІ.

18. Процес конвергенції в українських медіа.
19. Принципи організації роботи редакції конвергентного ЗМІ.
20. Система принципів та критерії ефективності журналістики.
21. Новітні тенденції жанроутворення на початку XXI сторіччя. Особливості трансформації традиційних жанрів в умовах розвитку нових інформаційних технологій.
22. Поняття про маси. Види мас.
23. Медіакритика в Україні: функції, тематика, проблематика.
24. Типологічні особливості періодичного друкованого видання.
25. Теорія та методика журналістської творчості.
26. Журналістика в екстремальних ситуаціях (катастрофи, стихійні лиха, етнічні конфлікти, терористичні акти, воєнні дії).
27. Журналістика як система засобів масової інформації. Типологія ЗМІ та її засади.
28. Журналістика як форма масовоінформаційної діяльності. Професія журналіста: посадові обов'язки.
29. Іміджологія як наука. Сутність та основні принципи іміджмейкінгу.
30. Жанрова палітра фотожурналістики. Функції фотографій у ЗМІ.
31. Інформаційні жанри телебачення.
32. Аналітичні жанри телебачення.
33. Типологія художньо-публіцистичного продукту на телебаченні. Жанри художньої телепубліцистики.
34. Державне, громадське й комерційне телебачення в Україні. Типологія й класифікація телеканалів.
35. Діалогічні жанри на телебаченні у прямому ефірі.
36. Місто телебачення в системі засобів масової інформації, його специфіка та функції.
37. Сценарний план телепрограми. Принципи складання.
38. Комплекс професійних навичок телеведучого для різних типів телевізійних програм.
39. Телепрограма і документальний фільм: організація творчого процесу.
40. Телевізійний сценарій: структурні компоненти.
41. Інформаційні жанри на радіо.
42. Аналітичні жанри на радіо.
43. Художньо-публіцистичні жанри на радіо.
44. Визначення поняття «інтерактив» та його значення для сучасного радіоефіру. Особливості підготовки інтерактивної передачі.
45. Форми і методи вивчення радіоаудиторії. Методи формування цільової аудиторії.
46. Формати радіостанцій та типи програм. Новітні тенденції у діяльності радіостанцій різної форми власності.
47. Радіомовлення як платформа мультимедійної журналістики.
48. Акустично-виражальні засоби радіомовлення.
49. Організаційна структура музично-інформаційної радіостанції. Функції окремих членів редакційного колективу.

50. Інформаційні жанри у друкованих виданнях.
51. Аналітичні жанри у друкованих виданнях.
52. Художньо-публіцистичні жанри у друкованих виданнях.
53. Основні поняття та функції газетно-журнального менеджменту.
54. Методи пошуку і збирання інформації в журналістиці.
55. Структура редакції періодичного друкованого видання. Посадові обов'язки окремих членів редакційного колективу.
56. Вплив тематичної спеціалізації видання на його редакційну політику.
57. Інфографіка як засіб візуальної комунікації в сучасній журналістиці.
58. Фото у газетно-журнальній періодиці: критерії, тенденції, перспективи.
59. Інформаційні продукти агенційної журналістики та їх жанри.
60. Сучасна українська колумністика. Авторська колонка як журналістський жанр.
61. Визначення поняття «історія журналістики». Предмет та об'єкт історії журналістики.
62. Методологія історико-журналістських досліджень. Розвиток історії української журналістики у працях науковців із кінця 19 ст. до 30-х рр. 20 ст.
63. Історіографія курсу «Історія української журналістики».
64. Роль науково-дослідних центрів та наукових шкіл у систематизації відомостей з історії української журналістики.
65. Питання про пражурналістику та пражурналістські явища в сучасному журналістикознавстві.
66. Проблема періодизації історії української журналістики.
67. Українська альманахова журналістика ХІХ століття.
68. Харківський період вітчизняної журналістики ХІХ ст. («Харьковский Демокрит», «Украинский вестник», «Украинский домовод» и «Харьковские известия», «Украинский журнал»).
69. Перші часописи в Одесі та Києві. Газета «Одесский вестник» (1827). Поява періодичних видань у Києві.
70. «Русалка Дністровая» (1837) як перший друкований орган «Руської трійці».
71. Розвиток галицької журналістики в 40–50-х роках ХІХ ст. «Зоря галицька. Письмо часове» (1848–1857) і «Дневник руський» (1848). Виникнення приватної періодики у Львові.
72. Розвиток преси в Східній Україні в 60–70-х роках. «Киевский телеграф» (1859–1876), «Черниговский листок» (1861–1863).
73. Уплив Валуєвського циркуляру 1863 року та Емського указу 1876 року на розвиток української преси.
74. Система народовських видань [журнали «Вечерниці» (1862–1863), «Мета» (1863–1865), «Нива» (1865), газета «Русалка» (1866)] та їх значення в подальшому розвитку журналістського процесу.
75. Журналістсько-видавнича діяльність Івана Франка («Громадський друг», «Дзвін», «Молот» (1878), «Дрібна бібліотека» (1878–1880), «Нова основа»).
76. Зародження й розвиток часописів на Буковині. Журнал «Буковинська

зоря» (1870) та газети «Буковина» (1885–1910) і «Нова Буковина» (1913–1918).

77. Закарпатська преса в добу зародження й формування. О. Духнович як зачинатель крайової преси («Церковная газета», «Світ»).

78. Галицька преса наприкінці XIX – на початку XX ст. Журнал «Народ» (1890–1895), «Житє і слово» (1894–1895, 1896–1897). Газета «Хлібороб» (1891–1895), «Радикал» (1895–1896), «Громадський голос» (1895–1910), «Новий громадський голос» і «Громада» (1896–1897).

79. Журналістика Східної України на межі століть і початки робітничих видань в Україні (журнал «Дзвін» (1913–1914)).

80. Формування видань в Україні у 80-і роки XIX ст. Газети «Батьківщина» (1879), «Діло» (1880–1939), журнал «Зоря» (1880–1897), «Світ» (1881–1882), «Товариш» (1888). часопис «Киевская старина» (1882–1906).

81. Преса українських січових стрільців (1915–1918 рр.). «Новініяда» і «Вісник Пресової Кватири УСС», гумористично-сатиричні часописи [«Самохотник», «Бомба», «Самопал», «УСС» (Усу- сус), «Тифусна Одноднівка»].

82. «Медовий рік» української преси (1917-1918).

83. Зародження та розвиток преси на Донбасі.

84. Становлення і розвиток преси в м. Маріуполі.

85. Українська таборова преса в національно-духовному вимірі української журналістики.

86. Преса України у роки другої світової війни (1939-1945 рр.).

87. Суспільно-політичне коріння й історичне місце українського самвидаву в українській журналістиці.

88. Специфіка діяльності друкованих ЗМІ радянської України періоду перебування (1985–1991 рр.).

89. Формування системи друкованих ЗМК незалежної України (1991 –1999 рр.). «Програма розвитку національного книговидання і преси на період до 2000 року».

90. Основні тенденції розвитку друкованих ЗМІ в 2000-2021 рр.

91. Основні тенденції розвитку періодичної преси США та Європи кінця XIX – початку XX століття.

92. «Новий журналізм» США та формування «масової преси».

93. Ранній період історії американської журналістики (1690-1783).

94. Розвиток періодичної преси у 1783-1833 роках.

95. ”Комерційна революція” у газетній пресі Америки (1830-1840-ві роки).

96. Журналістика США після громадянської війни 1860-1865 років.

97. Журналістська діяльність Дж.Пулітцера та У.Р.Херста.

98. Характеристика газетно-журнальної справи у США у так зване “прогресивне десятиліття”.

99. Американська журналістика у часи війни й миру (1914 – 1945).

100. Історія розвитку газетно-журнальної справи в Америці кінця XIX – початку XX століття («Прогресивне десятиліття»)

101. Роль друкованої періодики у Франції. Політична газета 1789 р.

102. Французька журналістика Консульства та Імперії (1799 – 1814).

103. Французька журналістика епохи Реставрації (1815 – 1830).

104. Французька журналістика Липневої монархії (1830 – 1848).
105. Історія створення та функціонування Національної спілки журналістів України.
106. Преса української діаспори як чинник збереження національно-духовних цінностей (Канада, Італія, Франція, Бразилія, Китай та ін.).
107. Історія створення та діяльності Державного комітету телебачення і радіомовлення України (Держкомтелерадіо).
108. Історія українського телебачення 1951-1991 рр.
109. Історія українського телебачення періоду незалежності України (з 1991р. до сьогодні).
110. Зростання ролі недержавного регіонального телебачення в культурно-інформаційному просторі незалежної України.
111. Історія українського радіомовлення (1926-1941 рр.)
112. Історія українського радіомовлення періоду Великої вітчизняної війни (1941-1945 рр.).
113. Українське радіомовлення в післявоєнні роки (1945-1953 рр.).
114. Історія українського радіомовлення періоду хрущовської «відлиги» (1953-1964 рр.) та брежнєвського «застою» (1964-1982 рр.).
115. Українське радіомовлення у роки перебудови (1982-1991 рр.).
116. Стан розвитку українського радіомовлення за часів незалежності України.
117. Виникнення мережевих ЗМІ, проблема визначення їх статусу. Функціонування і тенденції розвитку.
118. Створення в Києві Українського телеграфного агентства (УТА) та Бюро української преси (БУП) під загальним керівництвом Д. Донцова.
119. Створення та розвиток в Україні УкРОСТА та його відділень.
120. Створення державного інформаційного агентства РАТАУ. Роль РАТАУ в реалізації державної інформаційної політики.
121. Венеціанські рукописні газети.
122. Інформаційний потік XVI–XVII ст.
123. Зародження і розвиток журналістики в Європі.
124. Подача матеріалів в перших газетах та поява цензури.
125. Журнали Аддісона і Стиля.
126. Створення у XVII ст. «інтелектуальної середви».
127. Перші європейські журнали.
128. Доба Європейського Просвітництва.
129. Роль англійської газети “The Times” у становленні якісної преси у світі.
130. Французька журналістика часів Другої імперії (1851 – 1870).
131. Періодика часів Паризької Комуни.
132. Французька журналістика межі XIX – XX століть.
133. Англійська журналістика першої половини XIX століття.
134. Англійська журналістика другої половини XIX століття та пізньовікторіанського періоду.
135. Нововведення у періодиці XIX століття.

136. Німецька журналістика після березневого періоду і межі XIX – XX століть.
137. Поява перших інформаційних агенцій у Європі.
138. Становлення журналістики у країнах Латинської Америки, Азії, Африки.
139. Основні профспілкові та інші професійні об'єднання журналістів у XX столітті.
140. Політико-ідеологічна диференціація преси в Європі у XX столітті.
141. Журналістика періоду революції та громадянської війни (1917 – 1920 років).
142. Розвиток радіомовлення у XX столітті.
143. Розвиток телебачення у світі.
144. Основні тенденції розвитку ЗМІ у XX столітті.
145. Радіокоментар: особливості жанру, різновиди.
146. Жанрові особливості радіорепортажу.
147. Інтерв'ю як основний діалогічний жанр радіомовлення. Особливості підготовки інтерв'ю в «запису» та в «прямому ефірі».
148. Радіокореспонденція як інформаційний жанр радіомовлення. Призначення та особливості жанру.
149. Радіорецензія: жанрово-типологічні особливості, специфіка використання ілюстративного аудіоматеріалу.
150. Радіонарис в системі радіожанрів, різновиди радіожанрів.
151. Бесіда як діалогічний жанр на радіо. Вимоги до жанру.
152. Радіоогляд: внутрішньожанрова типологія.
153. Радіозамальовка: специфіка використання акустично-виражальних засобів.
154. Інформаційне радіоповідомлення в структурі інформаційної групи радіожанрів.
155. Жанрові різновиди замітки в друкованих виданнях. Презентація портфоліо.
156. Форма та зміст журналістського матеріалу в жанрі репортажу. Мовно-стильові особливості репортажу в періодичних виданнях.
157. Документальна і художня основа нарису в пресі.
158. Інтерв'ю як метод та жанр журналістики. Типологія інтерв'ю в періодиці.
159. Місце сатиричних жанрів в структурі групи художньо-публіцистичних (фейлетон, памфлет).
160. Предмет та об'єкт в рецензії. Структурні елементи рецензії в періодичних виданнях.
161. Есе як художньо-публіцистичний жанр.
162. Метод і жанр журналістського розслідування.
163. Внутріжанрова типологія огляду в пресі.
164. Види та основні ознаки жанру кореспонденції в друкованих виданнях.
165. Стаття на сучасному етапі розвитку преси.
166. Мультимедійний репортаж: специфіка створення.

167. Трансформація жанру нарису в Інтернеті.
168. Замальовка: особливості вибору подієвого приводу, вимоги до закадрового тексту.
169. Ток-шоу на телебаченні: структурно-організаційні особливості
170. Телеогляд: актуальність жанру, тематика, образи і способи монтажу.
171. Телекоментар: актуальність жанру, тематика, образи і способи монтажу.
172. Телерепортаж: особливості жанру.
173. Проблемний, подієвий та подорожній нариси у сучасній українській телепубліцистиці.
174. Телеінтерв'ю: особливості жанру.
175. Що таке «медіаграмотність» та «медіаосвіта». Історія виникнення.
176. Теорії медіаосвіти. Розвиток медіаосвіти в Європі та США.
177. Види інформування: де порушується стандарти журналістської етики та спотворюється якість інформації.
178. Медіаграмотність в Україні: тенденції, розвиток. Які організації займаються медіаграмотністю населення України.
179. Пропаганда. Види та ознаки пропаганди. Чому пропаганда є небезпечною? Наративи та ІПСО. Меседжі та повідомлення.
180. Фейки та фактчекінг. Поняття «фейк». Види та ознаки фейку. Особливості інформаційного простору України під час війни. Як можна захистити себе та країну від навали кремлівської пропаганди та фейків.
181. Медіабезпека та медіагігієна. Що таке «ехо-камери» та «інформаційні міхури». Методи потрапляння у інформаційні міхури.
182. Поняття цифрової безпеки та оцінка ризиків Що таке цифрова безпека?
183. Які існують загрози цифровій безпеці? Характеристика та призначення пристроїв для цифрової безпеки.
184. Юридичні аспекти гарантування цифрової безпеки журналіста.
185. Поняття «штучний інтелект». Передумови та історія виникнення.
186. Ресурси та можливості у роботі журналіста у використанні сервісів штучного інтелекту.
187. Можливості штучного інтелекту в обробці даних.
188. Обмеження та недоліки у роботі журналіста зі штучним інтелектом.
189. Етика та приватність даних. Авторство журналіста при використанні штучного інтелекту.
190. Українські платформи та сервіси у роботі за штучним інтелектом.

**КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ І ВМІНЬ
ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ
під час підсумкової атестації з теорії та історії журналістики**

Для оцінювання відповіді здобувачів вищої освіти використовується національна шкала та шкала ECTS.

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	Критерії оцінювання
90 – 100	A	відмінно	Здобувач вищої освіти в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, глибоко та аргументовано розкриває зміст екзаменаційних питань, дає повні відповіді на додаткові питання, виявляє здатність до систематизації отриманих знань та їх практичного застосування.
82-89	B	добре	Здобувач вищої освіти у повній мірі володіє навчальним матеріалом, глибоко та аргументовано розкриває зміст екзаменаційних питань, проте дає недостатньо повні відповіді на додаткові питання.
74-81	C		Здобувач вищої освіти достатньо добре володіє навчальним матеріалом, чітко і послідовно розкриває зміст екзаменаційних питань, але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації. Допускаються окремі несуттєві неточності та незначні помилки.
64-73	D	задовільно	Здобувач вищої освіти в цілому володіє навчальним матеріалом, але не демонструє достатньої глибини аналізу, не подає обґрунтування своїх відповідей, допускає при цьому окремі неточності та помилки.
60-63	E	задовільно	Здобувач вищої освіти загалом задовільно володіє основними положеннями теоретичного матеріалу, але не демонструє достатньої глибини аналізу, у відповідях практично відсутнє обґрунтування висловлюваних положень, допускаються суттєві неточності та

			ПОМИЛКИ.
0-59	FX	незадовільно	Здобувач вищої освіти в неповному обсязі володіє навчальним матеріалом, недостатньо, незадовільно розкриває зміст теоретичних питань, допускає суттєві неточності та помилки.

ПЕРЕЛІК КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ВИПУСКНИКА

Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в галузі соціальних комунікацій, що передбачає застосування положень і методів соціально-комунікаційних та інших наук і характеризується невизначеністю умов
Загальні компетентності	<p>ЗК01. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.</p> <p>ЗК02. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.</p> <p>ЗК03. Здатність бути критичним і самокритичним.</p> <p>ЗК04. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.</p> <p>ЗК05. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.</p> <p>ЗК06. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.</p> <p>ЗК07. Здатність працювати в команді.</p> <p>ЗК08. Здатність навчатися і оволодівати сучасними знаннями.</p> <p>ЗК09. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.</p> <p>ЗК10. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.</p> <p>ЗК11. Здатність спілкуватися державною мовою.</p> <p>ЗК12. Здатність спілкуватися іноземною мовою</p>
Спеціальні (фахові),	СК01. Здатність застосовувати знання зі сфери соціальних

предметні) компетентності	комунікацій у своїй професійній діяльності. СК02. Здатність формувати інформаційний контент. СК03. Здатність створювати медіапродукт. СК04. Здатність організувати й контролювати командну професійну діяльність. СК05. Здатність ефективно просувати створений медійний продукт. СК06. Здатність до провадження безпечної медіадіяльності
------------------------------	---

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Законодавчі і нормативно-правові документи

1. Інформація та документація. Базові поняття. Терміни та визначення : ДСТУ 2392-94. Вид. офіц. Чинний від 1995–01–01. Київ : Держстандарт України, 1994. 53 с. (Національний стандарт України).
2. Конституція України (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>.
3. Про інформаційні агентства. Закон України від 28 лютого 1995 року № 74/95-ВР (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/74/95-вр#Text>.
4. Про інформацію. Закон України від 2 жовтня 1992 року № 2657-XII (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>.
5. Про медіа. Закон України від 13 грудня 2022 року № 2849-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2849-20#Text>.

Основна

1. Білан Н. І., Нетреба М. М. Організація роботи прес-служб : навч. посіб. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2015. 304 с.
2. Владимиров В. Вступ до спеціальності «Журналістика»: навч. посібник / В.М.Владимиров. – К.: МАУП, 2007. – 166 с.
3. Галлер М. Репортаж : навч. посіб. / пер. з нім. : В. Климченко, В. Олійник ; ред. В. Ф. Іванова. Київ : Академія української преси, Центр вільної преси, 2011. 347 с.
4. Жадько В. О. Журналістика та основи редакторської майстерності : навч. посіб. Київ : Знання, 2012. 271 с.
5. Збірник праць кафедри української преси: На пошану професора Володимира Здоровеги з нагоди 70-річчя від дня народження. – Львів: ЛНУ ім.І.Франка, 2000. – Вип.3.– 411 с.
6. Зернецька О. В. Глобальна комунікація : монографія. Київ : Наук. думка, 2017. 350 с.
7. Зражевська Н. Теорія медіа та суспільства : навч. посіб. Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2022. 197 с.
8. Іванов В. Журналістська етика: Підручник / В.Ф. Іванов, В.Є. Сердюк. – [2-ге вид., випр.] – К.: Вища школа, 2007. – 231 с.
9. Іванов В. Техніка оформлення газети / В.Ф. Іванов. – К.: «Знання», 2000. – 224 с.
10. Іващенко В. Л. Сучасні медіакомунікативні технології : навч. посіб. Київ : Розумники, 2021. 192 с.
11. Капелюшний А.О. Стилїстика редагування журналістських текстів / А.О.Капелюшний. – Львів, 2003. – 148 с.
12. Михайлин І.Л. Історія української журналістики ХІХ столїття / І.Л. Михайлин. – Харків, 2000. – 720 с.
13. Москаленко А.З. Теорія журналістики. Навч. посібник / Під ред. В.Ф.

Іванова. – К.: Екс Об, 2003. – 334 с.

14. Нерух О.О. Першооснови журналістської творчості: Навчальний посібник для студентів філологічного факультету, спеціальність “журналістика” / О.О. Нерух. – Х.: Світ дитинства, 2000. – 108 с.

15. Носке Г. Журналістика: що треба знати та вміти : книжка для читання та підручник. Київ : Центр вільної преси, 2017. 312 с.

16. Почепцов Г. Г. Сучасні інформаційні війни. Вид. 3-тє, допов. та перероб. Київ : Києво-Моги́л. акад., 2016. 504 с.

17. Різун В. Методи наукових досліджень у журналістикознавстві / В. Різун, Т. Скотнікова. – К.: Преса України, 2008. – 144 с.

18. Срібняк І. В. Історія журналістики країн світу (XVII-XX ст.) : підруч. для студентів вищ. навч. закл. Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2013. 264 с.

19. Тимошик М.С. Видавнича справа та редагування: Навчальний посібник / М.С. Тимошик. – К.: «Видавничий Дім «Ін Юре», 2004. – 224 с.

20. Халер М. Пошук і збір інформації: навчальний посібник / М. Халер. – К.: Академія Української Преси: Центр Вільної Преси, 2006. – 308 с.

Додаткова

1. Буроменський М., Штурхецький С., Білз Е., Бетц М., Шюпп К., Казанжи З. Журналістика в умовах конфлікту: передовий досвід та рекомендації : посіб. рекомендацій для працівників ЗМІ. Київ : Компанія ВАІТЕ, 2016. 118 с.

2. Вайшенберг З. Новина журналістика: Навчальний посібник / З. Вайшенберг. – К.: Академія Української преси, 2004. – 262 с. Стаття: Новини та етика. – С. 217-258.

3. Карпчук Н. П. Міжнародна інформація та суспільні комунікації : навч. посіб. для студентів закл. вищ. освіти / Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки. Луцьк, 2018. 514 с.

4. Кузнецова Т. В. Аксиологія соціальних комунікацій : навч. посіб. Суми : Вид-во Сум. держ. ун-ту, 2012. 300 с.

5. Кулеба Д. Війна за реальність: як перемагати у світі, фейків, правд і спільнот. Київ : Книголав, 2022. 384 с

6. Лизанчук В. Журналістська майстерність : підручник. Львів: ЛНУ ім. І. Франка. 2011. 376 с.

7. Михайлин І.Л. Основи журналістики: Підручник / І.Л. Михайлин. – [Вид. 3-є, доп. і поліпш.] – К.: ЦУЛ, 2002. – 284 с.

8. Москаленко А.З. Теорія журналістики. Навч. посібник / А.З. Москаленко. – К.: Екс Об, 2003. – 334 с.

9. Навальна М., Ісайкіна О. Медіакомунікації : навч. посіб. Переяслав-Хмельницький : Вид-во КСВ, 2018. 220 с.

10. Недопитанський М. І., Карась М. А., Ільченко В. І. Уроки з журналістської практики : практ. посіб. Київ : Україна молода, 2010. 120 с.

11. Основи реклами та зв'язків із громадськістю : підручник / за заг. ред. В. Ф. Іванова, В. В. Різуна. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2011. 431 с.

12. Паращук В. Ю., Семенюк О. А. Основи теорії мовної комунікації. Київ

: Академія, 2010. 240 с.

13. Ромат Є. В., Бучацька І. О., Дубовик Т. В. Зв'язки з громадськістю (базовий курс) : навч. посіб. / КНТЕУ. Київ, 2016. 284 с.

14. Рус-Моль Ш. Журналістика : посібник / пер. з нім. В. Климченко ; наук. ред. В. Іванов. Київ : Академія української преси, Центр вільної преси, 2013. 343 с.

15. Терещук В. І. Масові комунікації: навч. посіб. для студентів ВНЗ. Київ : Ун-т економіки та права «КРОК», 2017. 200 с.

16. Чекмишев О. Основи журналістики. Київ : ВЦ «Академія», 2021. 168 с.

17. Шинкарук А. Л., Парфенюк В. М., Кац Е. Я. Європейські публічні комунікації: культура, політика, технології : кол. монографія. Рівне, 2013. 416 с.

18. Шнайдер В., Рауе П.-Й. Новий посібник з журналістики та онлайн-журналістики / пер. з нім. В. Климченко ; за заг. ред. В. Іванова. Київ : Центр вільної преси, Академія української преси, 2014. 358 с.

19. Georgiievskia V. History of Ukrainian Journalism: Functioning of the Advertising and Reference Press in the Territory of Transdnieper Ukraine (XIX – early XX centuries). Kyiv : ЦУЛ, 2023.

Інтернет-ресурси

1. Абетка соціальних комунікацій : довідник / уклад. Г. В. Горбенко ; за наук. ред. Л. Г. Масімової. Київ : Жнець, 2014. 152 с. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/7768/1/Gorbenko_G_Masimova_L_Abetka_socialnuh_comunikacij_c_152.pdf.

2. Голуб О. П. Медіакомпас: путівник професійного журналіста. практ. посіб. / Ін-т масової інформації. Київ : Софія-А, 2016. 184 с. URL: <https://imi.org.ua/wp-content/uploads/2017/06/Mediakompas.pdf>.

3. Земляна І. Журналіст і (не) безпека. Посібник для журналістів, які працюють в небезпечних умовах / Ін-т масової інформації. Київ, 2016. URL: <https://imi.org.ua/wp-content/uploads/2017/06/Zhurnalist-i-nebezpeka.pdf>.

4. Іванов В. Основні теорії масової комунікації і журналістики / за наук. ред. В. В. Різуна. Київ : Центр Вільної Преси, 2010. 258 с. URL: <https://www.aup.com.ua/uploads/TMbook.pdf>.

5. Квіт С. Масові комунікації. 2-ге вид., випр. і допов. Київ : ВД «Києво-Могилянська академія», 2018. 352 с. URL: <https://kvit.ukma.edu.ua/wp-content/uploads/2019/02/Mass-Communications-2018.pdf>.

6. Практична медіаосвіта: авторські уроки : збірка / ред.- упоряд. В. Ф. Іванов, О. В. Волошенюк ; за наук. ред. В. В. Різуна. Київ : Акад. укр. преси, Центр вільної преси, 2013. 447 с. URL: https://www.aup.com.ua/uploads/Avtorski_yroku.pdf.